

Σταυρουλάκη, Α. (2023). Σχεδιασμός ανάπτυξη και αξιολόγηση ενός επιμορφωτικού σεμιναρίου εκπαιδευτικών Μουσικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τη μέθοδο της ΕξΑΕ. Στο Θ. Ράπτης & Ε. Περικάκη (Επιμ.), *Η Μουσική Εκπαίδευση σε έναν κόσμο που αλλάζει: Ταυτότητες, Αξίες, Εμπειρίες. Πρακτικά του 9ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 528-543). Ε.Ε.Μ.Ε.

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ (POSTER)
Σχεδιασμός ανάπτυξη και αξιολόγηση ενός επιμορφωτικού σεμιναρίου εκπαιδευτικών Μουσικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ)

Αναστασία Σταυρουλάκη

Εκπαιδευτικός Μουσικής, Μουσικό Σχολείο Ρεθύμνου
anastasia_reth@yahoo.gr

Περίληψη

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται την επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ), στον τομέα της Ενεργητικής Μουσικής Ακρόασης, και συγκεκριμένα μέσα από το μουσικό έργο "Το Καρναβάλι των Ζώων" του Camille Saint-Saens. Το διαδικτυακό αυτό επιμορφωτικό σεμινάριο συνδυάζει σύγχρονες και ασύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, δημιουργήθηκε δηλαδή ένα «Μικτό - Συνδυαστικό περιβάλλον μάθησης» (blended learning). Το Εκπαιδευτικό Υλικό (ασύγχρονη εκπαίδευση) δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης (Mayer, 2002), ενώ συνδυάστηκε με μία Τηλεδιάσκεψη (σύγχρονη εκπαίδευση). Η έρευνα επικεντρώθηκε στην αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού κυρίως αλλά και της Τηλεδιάσκεψης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το Εκπαιδευτικό Υλικό αποτιμήθηκε εξαιρετικά θετικά από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, το ίδιο θετικά αποτίμησαν και την Τηλεδιάσκεψη. Η εν λόγω προσπάθεια φιλοδοξεί να συμβάλει στον καλύτερο σχεδιασμό, την αρτιότερη οργάνωση και την αποτελεσματική εφαρμογή των μεθόδων της ΕξΑΕ στην επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Μουσικής.

Λέξεις κλειδιά: επιμόρφωση εκπαιδευτικών Μουσικής, διαδικτυακό σεμινάριο, ενεργητική μουσική ακρόαση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αποτίμηση εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Design, development and evaluation of a training seminar for Music Primary Education teachers using the method of Distance Learning

Anastasia Stavroulaki

Music Educator, Music School of Rethymno
anastasia_reth@yahoo.gr

Abstract

The present article focuses on the training of music teachers in Primary Education with the method of Distance Learning, in the field of Active Music Listening and specifically through the musical work "The Carnival of the Animals" by Camille Saint-Saens. This online training seminar combines synchronous and asynchronous teaching methods. The Educational Material (asynchronous education) was created according to the principles of Multimedia Learning (Mayer, 2002), while it was combined with a Teleconference (synchronous education). The research focused on the evaluation of the Educational Material and the Teleconference that was part of the seminar. The results of the research showed that the Educational Material was evaluated extremely positively by the participating teachers, as well as positively evaluated by

the Teleconference. This effort aims to contribute to better planning, better organization and effective implementation of Distance Learning methods in the training of Music Teachers.

Keywords: music teachers training, distance learning seminar, educational material, teleconference, active music listening

Εισαγωγή

Οι ανάγκες και οι απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας σε ότι αφορά την εκπαίδευση, απαιτούν αλλαγές, ειδικά μετά το ξέσπασμα της πανδημίας της νόσου COVID-19. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (ΕξΑΕ) έρχεται να διαφοροποιηθεί από τη συμβατική, παραδοσιακή δια ζώσης εκπαίδευση σε σχέση και με τη φυσική απόσταση μεταξύ εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου αλλά και με την ανάπτυξη και διάθεση εκπαιδευτικού υλικού που αξιοποιείται για τη διδασκαλία και τη μάθηση, στη σύγχρονη μορφή της με τεχνολογικά μέσα.

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι διεξαγωγής ενός προγράμματος ώστε να θεωρηθεί ως πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ο Loeckx (2015) σημειώνει πως η φύση της μουσικής είναι εγγενώς πολυτροπική και παρατηρεί ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει μετασχηματίσει τις διαδικασίες μουσικής διδασκαλίας-μάθησης οι οποίες πρέπει να διερευνηθούν υπό το πρίσμα μιας νέας εκπαιδευτικής αντίληψης. Συμπληρώνει δε, ότι παρόλο που έχουν εκπονηθεί πολλές πρωτοποριακές εργασίες στην παροχή εξ αποστάσεως μαθημάτων μουσικής, τα ευρήματά τους δεν λαμβάνονται υπόψη στην ανάπτυξη ενός νέου μουσικοπαιδαγωγικού μοντέλου με αποτέλεσμα τη στασιμότητα στην ποιότητα της διαδικτυακής μουσικής διδασκαλίας-μάθησης.

Στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη Διά Βίου μάθηση υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων που προσφέρονται. Η εκπαίδευση και επιμόρφωση μουσικών εκπαιδευτικών, η επαγγελματική εξέλιξή τους, καθώς και ο ιδιαίτερα αυξανόμενος αριθμός ιδρυμάτων που προσφέρουν προγράμματα σπουδών μουσικής (προπτυχιακά και μεταπτυχιακά), συγχρόνως με τον αυξανόμενο αριθμό φοιτητών που εγγράφονται σε ηλεκτρονικά προγράμματα σπουδών μουσικής σε παγκόσμιο επίπεδο, δείχνουν την τάση της εποχής αλλά και το μέλλον των προγραμμάτων αυτών (Αρχοντοπούλου & Μυράλης, 2019· Αδαμοπούλου & Μυράλης, 2019).

Ανεξάρτητα όμως από τη βαθμίδα ή το είδος του προγράμματος, σημασία έχει η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως μουσικής εκπαίδευσης σε σύγκριση με το παραδοσιακό μοντέλο εκπαίδευσης, ειδικά σε ότι αφορά την κατάκτηση της γνώσης και την εκπλήρωση των στόχων του εκάστοτε προγράμματος. Η βαρύτητα πρέπει να δίνεται στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις και όχι τόσο στο εκπαιδευτικό υλικό αυτό καθαυτό (Μυγδάνης & Κοκκίδου, 2017). Συμπληρωματικά είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι, η δημιουργική χρήση των ΤΠΕ και των εργαλείων της ΕξΑΕ γενικότερα (ειδικά στη Δια Βίου Μάθηση), ενισχύουν την αποδοτικότητα, τον αυτοέλεγχο, τη στοχοπροσήλωση, την αποφασιστικότητα, την επιμονή, τον πειραματισμό, καθώς και την ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών των μαθητών, φοιτητών ή επιμορφούμενων γενικότερα (Χρυσοστόμου, 2019).

Θεωρητικό Πλαίσιο

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι θεσμός εξαιρετικής σημασίας και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνεχούς επαγγελματικής και προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης των εκπαιδευτικών. Μέσω της επιμόρφωσης συνδυάζεται η σχετική επιστημονική θεωρία με την καθημερινή πρακτική στα σχολεία (Μαλέτσκος & Μαστρογιάννης, 2013). Οι συνεχείς εξελίξεις στον χώρο της εκπαίδευσης και των

επιστημών της Αγωγής, όπως είναι οι μεταρρυθμίσεις στα αναλυτικά προγράμματα, η είσοδος των Νέων Τεχνολογιών στο σχολείο και ταυτόχρονα η διαφοροποίηση των αναγκών του σύγχρονου μαθητή αλλά και η ταχύτητα εξέλιξης των κοινωνικών πολιτικών και πολιτιστικών δομών, έχουν τροποποιήσει την εκπαιδευτική πραγματικότητα στο σύνολό της. Για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στο δύσκολο και απαιτητικό έργο τους έχουν ανάγκη παροχής και αξιοποίησης μιας συνεχούς επιμορφωτικής ενίσχυσης, η οποία θα οργανώνεται και θα πραγματοποιείται κάθε φορά με βάση τις διαπιστωμένες επιμορφωτικές τους ανάγκες (Καραγκιόζης κ.ά., 2016).

Σε ότι αφορά ειδικά την επιμόρφωση εκπαιδευτικών Μουσικής, η Κουτσούμπα (2007) επιχειρεί μια διερεύνηση της δυνατότητας για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μουσικής στα παιδαγωγικά, μέσα από τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης. Εξετάζει τα πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης, τα οποία μελετώνται σε σχέση με τους παράγοντες που καθιστούν τη δια ζώσης επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μουσικής, περίπλοκη (μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής, διαφορετικός τόπος διαμονής, διαφορετική εργασιακή κατάσταση και επίπεδο σπουδών). Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τη διάρθρωση του σεμιναρίου αναφέρει τους επιμορφωτικούς άξονές του, οι οποίοι είναι (σελ. 80):

- α) Προσανατολισμός (Orientation): θέματα γενικής φύσεως, (πληροφόρηση, γνώση και καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στα μουσικοπαιδαγωγικά, τα παιδαγωγικά και τις νεότερες εξελίξεις, περιεχόμενο, σχολική εκπαίδευση, διδακτική, διδασκαλία, μάθηση κ.λπ.). Τα τεχνολογικά μέσα που προτείνει για την επίτευξη των στόχων του πρώτου άξονα είναι: τηλεόραση, έντυπο υλικό και ηλεκτρονικές κοινότητες μάθησης.
- β) Εργασιακή Εκπαίδευση (Job Education): ανάπτυξη ικανότητας των εκπαιδευτικών της μουσικής για αποδοτική εργασία με βάση τα παιδαγωγικά και τις επιμέρους παραμέτρους (ειδικές γνώσεις, ειδικές τεχνικές γνώσεις, γνώση νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, μεθόδων και τεχνικών κ.λπ.). Τα τεχνολογικά μέσα που προτείνει για την επίτευξη των στόχων του δεύτερου άξονα είναι: έντυπο υλικό, βίντεο, πολυμορφικό υλικό, ψηφιακές βιβλιοθήκες και ομαδικές συμβουλευτικές συναντήσεις.
- γ) Εργασιακή Εξοικείωση (On-the-job familiarisation training): αντιμετώπιση πρακτικών αλλά και απρόοπτων καταστάσεων κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα τεχνολογικά μέσα που προτείνει για την επίτευξη των στόχων του τρίτου άξονα είναι: βίντεο και ομαδικές συμβουλευτικές συναντήσεις.

Πολλοί ερευνητές αναφέρουν (βλ. Sherbon & Kish, 2005· Walls, 2008· Kos & Goodrich, 2012) ότι στα πλεονεκτήματα ενός εξ αποστάσεως προγράμματος είναι η ευελιξία και η ευκολία προγραμματισμού, καθώς και ότι η διαδικτυακή μεταπτυχιακή εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει μια αποτελεσματική μορφή επαγγελματικής εξέλιξης. Επισημαίνονται όμως και κάποια μειονεκτήματα, όπως η έλλειψη προσωπικής αλληλεπίδρασης, η μειωμένη πρόσβαση σε καθηγητές (Walls, 2008), η έλλειψη αξιοπιστίας του πτυχίου, και εμπιστοσύνης των εργοδοτών σε ένα διαδικτυακό πτυχίο (Αρχοντοπούλου & Μυράλης, 2019).

Μεθοδολογία

Το πεδίο της παρούσας έρευνας αποτέλεσε ένα διαδικτυακό επιμορφωτικό σεμινάριο και αφορούσε εκπαιδευτικούς Μουσικής που εργάζονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η παιδαγωγική προσέγγιση της επιμόρφωσης έγινε με βάση τρεις

παραδοχές (Αναστασιάδης, 2014): α) την εκπαίδευση ενηλίκων, β) την κριτική σκέψη και την πρακτική εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης και γ) τη σχέση τεχνολογίας και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Η χρονική διάρκεια του επιμορφωτικού σεμιναρίου ήταν 6 διδακτικές ώρες εκ των οποίων οι 5 αφορούσαν την αυτόνομη μελέτη κατάλληλα διαμορφωμένου εκπαιδευτικού υλικού, όπου περιέχονταν δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, συμμετοχή σε φόρουμ και την εκπόνηση μιας τελικής εργασίας - ενός σχεδίου μαθήματος. Η μία ώρα αφορούσε την Τηλεδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε μετά τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού.

Το σεμινάριο είχε διάρκεια 2 εβδομάδων, οι ενδιαφερόμενοι συμπλήρωναν τα στοιχεία τους (e-mail και ονοματεπώνυμο) σε μια διαδικτυακή φόρμα (google forms) και στη συνέχεια τους αποστέλλονταν στο e-mail τους οδηγίες εγγραφής και πλοήγησης στην πλατφόρμα CHAMILO (χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή BOOK CREATOR).

Συνολικά εκδήλωσαν 90 εκπαιδευτικοί ενδιαφέρον στο διαδικτυακό σεμινάριο με τίτλο “Η Ενεργητική Μουσική Ακρόαση και το Καρναβάλι των Ζώων του Camille Saint-Saëns”. Από αυτούς τελικά εγγράφηκαν στην πλατφόρμα οι 52 και στην τηλεδιάσκεψη συμμετείχαν 35 εκπαιδευτικοί. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την υποστήριξη της επικοινωνίας των συμμετεχόντων με τον εκπαιδευτή στο πλαίσιο του σεμιναρίου, οι εκπαιδευόμενοι είχαν στη διάθεσή τους το email της εκπαιδευτριάς.

Το επιμορφωτικό υλικό του προγράμματος περιλάμβανε βασικά κείμενα (βασικές έννοιες και ορισμούς), παράλληλα κείμενα (επεξηγηματικά κείμενα και παραδείγματα), διαδραστικά βίντεο, συμμετοχή σε φόρουμ συζητήσεων, δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και ανάθεση εργασιών, τα οποία δόθηκαν στους εκπαιδευόμενους προς μελέτη με τη χρήση της εκπαιδευτικής πλατφόρμας CHAMILO LMS, μέσω του εργαλείου H5P και του Συστήματος Διαχείρισης Περιεχομένου WORDPRESS.

<http://chamilo.datacenter.uoc.gr/metchamilo/main/auth/inscription.php?c=EPIMORFWTIKOSEMINARIOEKPAIDEYTIKWNMOY&e=1>

Αποτελούνταν από πέντε Θεματικές Ενότητες. Η 1η Θ.Ε. αναφερόταν στην Ενεργητική Μουσική Ακρόαση (εννοιολογικός προσδιορισμός και γενική επισκόπηση), η 2η Θ.Ε. έδινε οδηγίες για την Καθοδηγούμενη Ακρόαση μουσικών έργων, η 3η Θ.Ε. εστίαζε στο Καρναβάλι των Ζώων (ιστορικά στοιχεία και μορφολογική ανάλυση), η 4η Θ.Ε. ανέλυε τις Παράλληλες Δραστηριότητες Μουσικής Ακρόασης σε θεωρητικό αλλά και πρακτικό επίπεδο μέσα από παραδείγματα μερών του Καρναβαλιού των Ζώων και η 5η Θ.Ε. ήταν ένα εκπαιδευτικό σενάριο με δραστηριότητες, φύλλα εργασίας και παρουσιάσεις Powerpoint, ελεύθερο προς χρήση από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές τους.

Η Τηλεδιάσκεψη πραγματοποιήθηκε μέσω της εφαρμογής τηλεεκπαίδευσης WEBEX MEETINGS της εταιρείας CISCO, στις 13/6/2020 στις 17:00 μ.μ. με διάρκεια 60 λεπτών. Συμμετείχαν 35 εκπαιδευτικοί από όλη την Ελλάδα, οι οποίοι υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και μία εκπαιδευτικός μουσικής που πλέον εργάζεται στη Σουηδία. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν επίσης και 4 εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, οι δύο στην Γενική και οι άλλοι δύο στην Ειδική Αγωγή.

Ως μεθοδολογικό εργαλείο για την πραγματοποίηση της ερευνητικής διαδικασίας ορίστηκε η συμπλήρωση από τους συμμετέχοντες ενός ερωτηματολογίου. Συμπληρώθηκαν 42 ερωτηματολόγια από τους 52 συνολικά συμμετέχοντες του σεμιναρίου.

Η δειγματοληψία είναι τυχαία και έγινε σε πανελλαδικό επίπεδο. Αφορούσε εκπαιδευτικούς μουσικής οι οποίοι υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα ερωτηματολόγια περιλαμβάνουν ερωτήσεις κλειστού αντικειμενικού τύπου για την ποσοτική έρευνα και ανοικτού τύπου για την ποιοτική έρευνα. Με την επιλογή των δύο τύπων ερωτήσεων (κλειστού και ανοικτού τύπου), αφενός εξετάζεται η ύπαρξη

συγκεκριμένων παραγόντων του εκπαιδευτικού υλικού στη διαμόρφωση των απόψεων των εκπαιδευτικών μουσικής μέσω της ποσοτικοποίησης και αφετέρου παρέχεται η δυνατότητα να διατυπώσουν προσωπικές απόψεις, χωρίς οποιαδήποτε καθοδήγηση, για την ποιότητά του και τη δυνατότητα περαιτέρω βελτίωσης.

Για τη μέτρηση των δεδομένων της ερευνητικής διαδικασίας χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου δομημένες με βάση την κλίμακα Likert, όπου οι απαντήσεις διαβαθμίζονταν από το «Διαφωνώ Απόλυτα» έως το «Συμφωνώ Απόλυτα» (βαθμολογική κλίμακα από το 1 έως το 5) (Creswell, 2012). Τα δεδομένα παρουσιάζονται αναλυτικά σε πίνακες και γενικά γραφήματα. Τα γραφήματα αυτά εμφανίζουν με εποπτικό τρόπο τα περιεχόμενα των αποτελεσμάτων αυτών, τονίζοντας τα κύρια χαρακτηριστικά τους. Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου αφορούσαν στην αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού και στην αποτίμηση της Τηλεδιάσκεψης που διεξήχθη στα πλαίσια του σεμιναρίου.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα παρακάτω:

- A. Υπάρχει Επιστημονική συνοχή και Τεκμηρίωση του Ε.Υ.;
- B. Το Ε.Υ. συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου;
- Γ. Είναι το Ε.Υ. εύχρηστο;
- Δ. Το Ε.Υ. υποστηρίζει - καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του;
- Ε. Ο εκπαιδευόμενος υποστηρίζεται στην αλληλεπίδραση με το Ε.Υ. στη μελέτη του;
- Στ. Το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο;
- Z. Στο Ε.Υ. προσδιορίζονται με σαφήνεια ο Σκοπός και τα Προσδοκώμενα Αποτελέσματα;
- Η. Το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;
- Θ. Αποτίμηση Τηλεδιάσκεψης
  - α) Οι εκπαιδευόμενοι θεωρούν απαραίτητο τον συνδυασμό Ε.Υ. και Τηλεδιάσκεψης σε ένα επιμορφωτικό σεμινάριο;
  - β) Η Τηλεδιάσκεψη κάλυψε τις εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων;

Η επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων, που έχουν προέλθει από τις κλειστές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, πραγματοποιείται με βάση το στατιστικό πρόγραμμα SPSS για Windows, ενώ για τα ποιοτικά δεδομένα, που προέκυψαν από τις ανοικτές ερωτήσεις, χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό, το Atlas.ti έκδοση 7.5.7. Όλες οι απαντήσεις μορφοποιήθηκαν και αποθηκεύτηκαν σε μορφοποίηση εμπλουτισμένου κειμένου rtf (rich text format) και με αυτή τη μορφή καταχωρήθηκαν στο λογισμικό. Στη συνέχεια ακολούθησε η κωδικοποίηση των απόψεων των εκπαιδευτικών, αποδίδοντας έναν άξονα και ένα βασικό αντικείμενο αυτού του άξονα, αντίστοιχα με μορφή ηλεκτρονικών πλαγιότιτλων σε κάθε πρόταση των απαντήσεων. Ο κάθε άξονας στην ουσία αποτελεί έναν κωδικό και το κάθε βασικό αντικείμενο των αξόνων αποτελεί ένα κωδικό μέσα στον άξονα.

Οι δύο άξονες και τα βασικά αντικείμενα ανά άξονα που προέκυψαν, βάσει των οποίων διαμορφώθηκαν οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, είναι τα παρακάτω:

1ος Άξονας: Εκπαιδευτικό Υλικό:

Τα βασικά αντικείμενα του άξονα είναι: 1. Δυνατά Στοιχεία εκπαιδευτικού υλικού 2. Αλλαγές βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού.

2ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη: 1. Συνδυασμός Εκπαιδευτικού Υλικού και Τηλεδιάσκεψης σε ένα επιμορφωτικό σεμινάριο 2. Λόγοι μη συμμετοχής στο σεμινάριο 3. Ικανοποίηση με διεξαγωγή της Τηλεδιάσκεψης; 4. Ικανοποίηση με τρόπο διαχείρισης των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Τηλεδιάσκεψη. 5. Τεχνικές δυσκολίες κατά τη διάρκεια της Τηλεδιάσκεψης, που να αποτέλεσαν ανασταλτικό παράγοντα στην παρακολούθησή της.

Αποτελέσματα

Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο τη διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών μουσικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε ότι αφορά τη διενέργεια ενός εξ αποστάσεως επιμορφωτικού σεμιναρίου, το οποίο με τη σειρά του είχε ως σκοπό να συμβάλλει στον καλύτερο σχεδιασμό, την αρτιότερη οργάνωση και την αποτελεσματική εφαρμογή των μεθόδων της ΕξΑΕ στην επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Μουσικής.

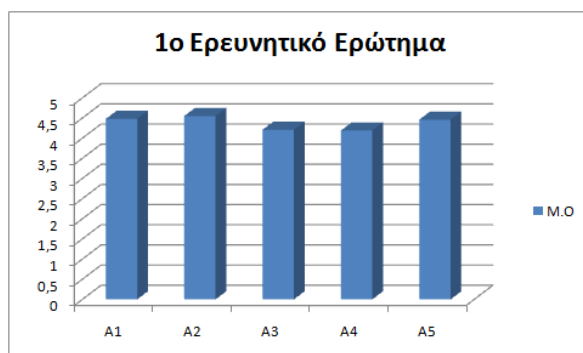
Το σεμινάριο αυτό είχε θέμα την Ενεργητική Μουσική Ακρόαση. Στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς ζητήθηκε να αποτιμήσουν το Εκπαιδευτικό Υλικό καθώς και την πορεία και το περιεχόμενο της Τηλεδιάσκεψης που διεξήχθη μετά τη μελέτη του Εκπαιδευτικού Υλικού (Ε.Υ). Μέσα λοιπόν από την παρουσίαση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας, προκύπτουν τα παρακάτω:

Το 1ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά κατά πόσο υπάρχει επιστημονική συνοχή και τεκμηρίωση στο Ε.Υ. Με βάση λοιπόν τις απαντήσεις τους, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών και απόψεων με την σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση. Γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών, βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κ.λπ. Επίσης, συμφωνούν ότι γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών και απόψεων και ότι το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία και κριτική συζήτηση των πληροφοριών. Τέλος, συμφωνούν ότι παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

Πίνακας 1: 1ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις A1, A2, A3, A4, A5

(1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με τη σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση.	42	4,48	0,740
Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κ.λπ.).	42	4,55	0,670
Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.	42	4,21	0,750
Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.	42	4,19	0,833
Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.	41	4,46	0,674

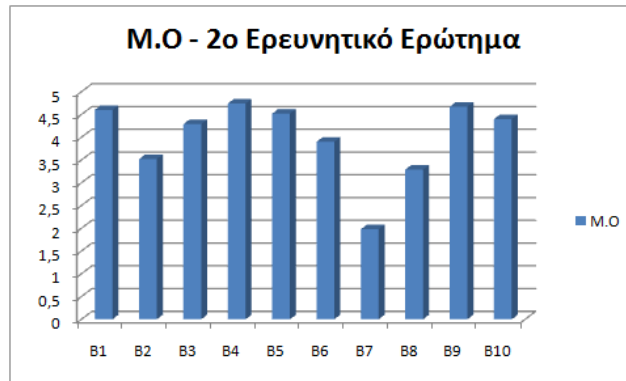

Γράφημα 1: Ερωτήσεις A1, A2, A3, A4, A5

Το 2ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν και κατά πόσο το Ε.Υ. συμβάλλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σχεδόν απόλυτα ότι στο Ε.Υ. το ύφος γραφής είναι φιλικό για τον αναγνώστη, δεν είναι όμως βέβαιοι αν γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών. Ακόμη στο Ε.Υ. συμφωνούν ότι γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας και ότι η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη, η πυκνότητα των πληροφοριών είναι ικανοποιητική και ότι το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης. Σε ότι αφορά την ύπαρξη κειμένου, εικόνων και βίντεο συμφωνούν σχεδόν απόλυτα, όπως επίσης και για την ύπαρξη χρωματικών συνθέσεων που συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.

Πίνακας 2: 2ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10
(1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη	42	4,60	0,665
Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών	42	3,52	1,234
Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας	42	4,29	1,043
Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη	42	4,74	0,544
Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική	42	4,52	0,594
Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης	42	3,90	1,144
Το Ε.Υ. περιέχει μόνο κείμενο	42	1,98	1,158
Το Ε.Υ περιέχει κείμενο και εικόνες	42	3,29	1,195
Το Ε.Υ περιέχει κείμενο, εικόνες και video	42	4,67	0,612
Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση	42	4,40	0,734

Γράφημα 2: Ερωτήσεις B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10

Το 3ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν το Ε.Υ. είναι εύχρηστο. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σχεδόν απόλυτα ότι το Ε.Υ. είναι εύχρηστο σε ότι αφορά τα κουμπιά, τα εικονίδια, τους υπερσυνδέσμους που χρησιμοποιήθηκαν και τη γενικότερη πλοήγηση.

Πίνακας 3: 3ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις Γ1, Γ2, Γ3, Γ4

(1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κ.λπ.) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	42	4,52	0,740
Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κ.λπ.) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	42	4,52	0,740
Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.	42	4,52	0,773
Οι υπερσυνδέσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.	42	4,64	0,618

Γράφημα 3: Ερωτήσεις Γ1, Γ2, Γ3, Γ4

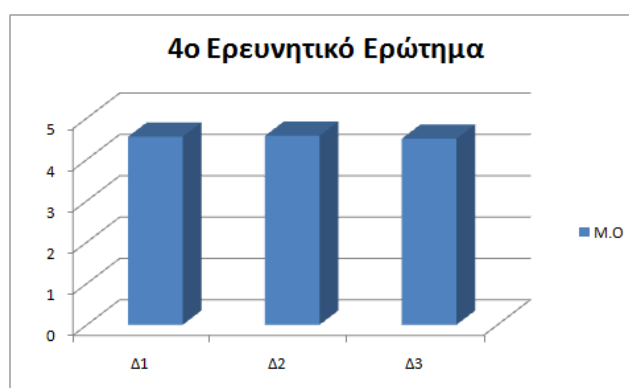
Το 4ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν το Ε.Υ. υποστηρίζει και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σχεδόν απόλυτα ότι στο Ε.Υ. παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό. Επίσης συμφωνούν σε πολύ μεγάλο βαθμό ότι το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία, υπάρχουν δηλαδή πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες και τέλος συμφωνούν ότι το Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.

Πίνακας 4: 4ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις Δ1, Δ2, Δ3

(1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.	42	4,55	0,705
Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).	42	4,57	0,603
Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.	42	4,50	0,634

Γράφημα 4: Ερωτήσεις Δ1, Δ2, Δ3

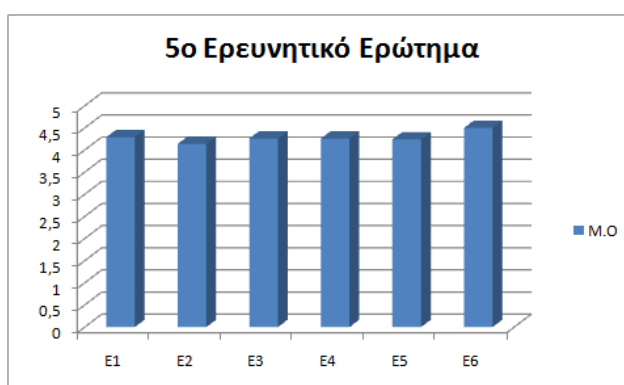
Το 5ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν ο εκπαιδευόμενος υποστηρίζεται στην αλληλεπίδραση με το Ε.Υ. στην μελέτη του. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα. Συμφωνούν ότι το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα. Συμφωνούν επίσης, ότι το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα και να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους. Συμφωνούν ότι το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες και τέλος συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει και να εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

Πίνακας 5: 5ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις E1, E2, E3, E4, E5, E6

(1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	42	4,29	0,742
Το Ε.Υ. εμπειρεύει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	42	4,14	0,872

Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.	42	4,26	0,857
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.	42	4,26	0,939
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.	42	4,24	0,850
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.	42	4,50	0,672

Γράφημα 5: Ερωτήσεις E1,E2,E3,E4,E5,E6

Το 6ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο. Σύμφωνα λοιπόν με τα στατιστικά στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου, την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του και την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου. Επίσης συμφωνούν ότι το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα και να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

Πίνακας 6: 6ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις ΣΤ1, ΣΤ2, ΕΣΤ3, ΕΣΤ4, ΣΤ5 (1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.	42	4,31	0,680
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.	42	4,31	0,680
Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.	42	4,31	0,680

Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.	42	4,19	0,671
Το Ε.Υ. εμπειριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.	42	4,40	0,627

Γράφημα 6: Ερωτήσεις ΣΤ1, ΣΤ2, ΣΤ3, ΣΤ4, ΣΤ5

Το 7ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν στο Ε.Υ. προσδιορίζονται με σαφήνεια ο σκοπός και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σε πολύ μεγάλο βαθμό ότι στο Ε.Υ. διατυπώνεται με σαφήνεια ο σκοπός και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα κάθε διδακτικής ενότητας. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα συμφωνούν ότι παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων. Τέλος, συμφωνούν ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να ελέγξει την πρόδοό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Πίνακας 7: 7ο ερευνητικό ερώτημα - ερωτήσεις Z1, Z2, Z3, Z4, Z5, Z6 (1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.	42	4,67	0,687
Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.	42	4,62	0,623
Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.	42	4,55	0,633
Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.	42	4,48	0,671
Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.	42	4,29	0,671
Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόδοό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.	42	4,40	0,734

Γράφημα 7: Ερωτήσεις Z1,Z2,Z3,Z4,Z5,Z6

Το 8ο ερευνητικό ερώτημα διερευνά αν το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σε πολύ μεγάλο βαθμό ότι το Ε.Υ. έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Αρχής. Συγκεκριμένα θεωρούν ότι υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου και ότι η χρήση των εικόνων βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν το γνωστικό αντικείμενο. Σε ότι αφορά την αρχή της Τροπικότητας, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης δηλαδή μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά. Σε ότι αφορά την αρχή της Συνοχής οι εκπαιδευτικοί δεν είναι βέβαιοι αν στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο. Σε ότι αφορά την αρχή της Προσωποποίησης, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας και είναι ουδέτεροι ή μάλλον συμφωνούν ότι γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου. Επίσης συμφωνούν ότι στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου και ότι το ύφος της είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο (με βάση την Αρχή της Φωνής). Τέλος, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. Σε ότι αφορά την αρχή της Εικόνας, οι εκπαιδευτικοί είναι ουδέτεροι ή μάλλον συμφωνούν ότι εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευομένων. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι δεν χρησιμοποιήθηκε φιλικός χαρακτήρας (avatar) στο Ε.Υ.

Σε ότι αφορά την αρχή της Κατάτμησης, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους και είναι ουδέτεροι για το αν στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου. Σε ότι αφορά την αρχή της σηματοδότησης, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών και ότι στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης, δηλαδή έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά. Σε ότι αφορά την αρχή της Προπαίδευσης οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικείμενου.

Πίνακας 8: 8ο ερευνητικό ερώτημα – ερωτήσεις H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9, H10, H11, H12, H13, H14, H15 (1. Διαφωνώ Απόλυτα 2. Διαφωνώ 3. Ούτε Συμφωνώ Ούτε Διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ Απόλυτα)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	M.O	S.D
ΠΟΛΥΜΕΣΙΚΗ ΑΡΧΗ			
Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.	42	4,55	0,705
Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο	42	4,52	0,890
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ			
Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.)	42	4,14	0,952
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ			
Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο.	42	3,52	1,469
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΗΣΗΣ			
Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας.	42	4,48	0,740
Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου.	42	3,83	0,935
Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.	42	4,17	1,010
Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους	42	4,45	0,670
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ			
Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο.	42	4,29	1,043
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ			
Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων.	42	3,88	1,194
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΤΜΗΣΗΣ			
Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά.	42	4,45	0,670
Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.	42	3,21	1,317

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ			
Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών	42	4,57	0,737
Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.).	42	4,33	0,954
ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικείμενου.	42	4,33	0,816

Κάνοντας μια γενικότερη αποτίμηση του Ε.Υ. και με βάση τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών προκύπτουν τα παρακάτω:

1ο Άξονας: Σε αυτό τον άξονα οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ποια είναι τα πιο δυνατά στοιχεία Ε.Υ. Οι περισσότεροι αναφέρονται στη δομή και το περιεχόμενο του Ε.Υ., και πιο συγκεκριμένα στις δραστηριότητες, στην πρωτοτυπία και στην ευκολία χρήσης του υλικού. Επίσης αναφέρουν αλλαγές που θα ήθελαν να γίνουν στο Ε.Υ. για να βελτιωθεί. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι δεν χρειάζεται κάποια αλλαγή. Κάποιοι από αυτούς θα ήθελαν περισσότερες δραστηριότητες, εικόνες και βίντεο, ενώ γίνεται και μία αναφορά για την πλατφόρμα Chamilo, η οποία δεν είναι εύχρηστη από κινητή συσκευή τηλεφώνου.

Στο 9ο ερευνητικό ερώτημα που αποτελεί τον 2ο Άξονα οι εκπαιδευτικοί κάνουν μια αποτίμηση της Τηλεδιάσκεψης. Το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων συμμετείχε στην Τηλεδιάσκεψη, όσοι όμως δεν κατάφεραν να την παρακολουθήσουν αναφέρουν κυρίως οικογενειακούς ή άλλους λόγους, προβλήματα υγείας και συνδεσιμότητας στο διαδίκτυο. Συγχρόνως και ανεξάρτητα αν παρακολούθησαν την Τηλεδιάσκεψη, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι απαραίτητος ο συνδυασμός Εκπαιδευτικού Υλικού και Τηλεδιάσκεψης. Στην τηλεδιάσκεψη, αναφέρουν, γίνεται επίλυση αποριών και ανταλλαγή απόψεων, ενώ βοηθά στην καλύτερη κατανόηση του εκπαιδευτικού υλικού. Όσοι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν στην Τηλεδιάσκεψη εκφράζουν καθολικά την ικανοποίησή τους τόσο από την εισήγηση της εκπαιδευτριάς, όσο και από την πορεία της τηλεδιάσκεψης, του διαλόγου ανάμεσα στους συμμετέχοντες και τη γενικότερη αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Οι εκπαιδευτικοί επίσης, είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό ικανοποιημένοι από τη διαχείριση των θεμάτων που συζητήθηκαν στην Τηλεδιάσκεψη, αν και θα ήθελαν να δοθεί περισσότερος χρόνος στο πρακτικό μέρος της Τηλεδιάσκεψης και στη διεκπεραίωση εργασιών και δραστηριοτήτων. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί στο μεγαλύτερο ποσοστό τους αναφέρουν ότι δεν αντιμετώπισαν κάποια δυσκολία στη σύνδεση και στην παρακολούθηση της Τηλεδιάσκεψης.

Συμπεράσματα

Η έρευνα στη Μουσική Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση και ειδικά στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών, βρίσκεται ακόμη σε εμβρυικό στάδιο. Σύμφωνα όμως με τις έρευνες που έχουν διεξαχθεί τα διαδικτυακά μαθήματα και τα προγράμματα μουσικής αυξάνουν ολοένα και περισσότερο την επιρροή τους. Στα πλεονεκτήματα των εξ αποστάσεως προγραμμάτων συγκαταλέγονται η ευελιξία και η ευκολία προγραμματισμού, καθώς η διαδικτυακή μεταπτυχιακή εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει μια αποτελεσματική μορφή επαγγελματικής εξέλιξης. Τα επιμορφωτικά προγράμματα ή σεμινάρια πάνω στη

μουσική εκπαίδευση μπορούν να είναι συμβατά με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία, έχοντας προσεκτικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και ανάθεση εργασιών.

Η παρούσα προσπάθεια αναδεικνύει την ανάγκη περαιτέρω έρευνας στον τομέα, καθώς ειδικά στην Ελλάδα η επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσικής με τη μέθοδο της ΕξΑΕ βρίσκεται στα πρώτα βήματά της. Σαφώς το συγκεκριμένο σεμινάριο δεν μπορεί να αποτελέσει “οδηγό” για το μέλλον, καθώς οι ανάγκες των επιμορφούμενων μεταβάλλονται και το κυριότερο ο σχεδιασμός ενός τέτοιου εγχειρήματος απαιτεί αρκετή εμπειρία από την πλευρά του εκπαιδευτή τόσο στη μεθοδολογία της ΕξΑΕ όσο και στην εκπαίδευση ενηλίκων. Πρόκειται όμως μία πρόταση που θα μπορούσε να εξελιχθεί με καλύτερο σχεδιασμό τόσο του Εκπαιδευτικού Υλικού αλλά και της Τηλεδιάσκεψης (π.χ. εργασία σε ομάδες).

Σε ότι αφορά τα συμπεράσματα, οι συμμετέχοντες αποτίμησαν θετικά τόσο το Εκπαιδευτικό Υλικό, όσο και την πορεία της Τηλεδιάσκεψης. Το ερωτηματολόγιο εστίασε περισσότερο στην αποτίμηση του Εκπαιδευτικού Υλικού. Από τι απαντήσεις των συμμετεχόντων φάνηκε ότι συγκεκριμένες ερωτήσεις δεν έγιναν απόλυτα κατανοητές. Επίσης υπήρξε ένας μικρός αριθμός συμμετεχόντων, ο οποίος απάντησε εντελώς μηχανικά στις ερωτήσεις κλειστού τύπου του ερωτηματολογίου (δίνοντας σε όλες τις ερωτήσεις την ίδια ακριβώς απάντηση) και δεν απάντησε στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανής η ανάγκη να δημιουργηθεί ένα κοινό μεθοδολογικό πλαίσιο σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη παρόμοιων δράσεων. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ίσως αποτελεί το μέλλον στον τομέα της επιμόρφωσης και επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών Μουσικής.

Συνοψίζοντας, η μουσική εκπαίδευση μπορεί να είναι συμβατή με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το ίδιο ισχύει και για τα προγράμματα ή σεμινάρια πάνω στη μουσική εκπαίδευση, τα οποία μπορούν να είναι συμβατά με την εξ αποστάσεως μεθοδολογία. Στα προγράμματα αυτά, οι επιμορφούμενοι επενδύουν τις προσπάθειές τους σε συζητήσεις (μέσω φόρουμ και chat room) και διερευνούν ειδικά θέματα υπό την καθοδήγηση ενός εκπαιδευτή - επιμορφωτή. Οι εκπαιδευτές μπορούν εύκολα να κατευθύνουν τη μάθηση μέσω διαδικτύου με προσεκτικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και ανάθεση εργασιών οι οποίες δεν απαιτούν προσωπική αλληλεπίδραση (Sherbon & Kish, 2005).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αδαμοπούλου, Κ., & Μυράλης, Γ. (2019). Εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη μουσική στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί*. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. (σσ. 569-575). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ελληνόγλωσση διαπολιτισμική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Διασπορά». Στο Α. Χατζηδάκη, Γ. Σπαντιδάκης & Π. Αναστασιάδης (Επιμ.), *Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση και Ηλεκτρονική Μάθηση στη Διασπορά- Σχεδιασμός και Ανάπτυξη ενός διαδικτυακού μαθησιακού περιβάλλοντος*. ΕΔΙΑΜΜΕ
- Αρχοντοπούλου, Α., & Μυράλης, Γ. (2019). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη μουσική στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Βόρειας Αμερικής. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί*. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. (σσ. 576-582). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Creswell, W.J. (2012). *Educational Research Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (4th ed.) Pearson.
- Καρακίοζης Κ., Φουλιδίη, Ξ., Παπακίτσος, Ε., Παπαπανούση, Χ., Θεολογής, Ε., & Αργυρίου, Α. (2016). Ανίχνευση αναγκών επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της Διεύθυνσης Δ.Ε. Δυτικής Αττικής στο

- πλαίσιο υλοποίησης των προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων. *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών – Επιστημονικών Θεμάτων*, 11, 157-171.
- Κουτσούμπα, Μ. (2007). Μουσικοπαιδαγωγική επιμόρφωση και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Στο Μ. Αργυρίου (Επιμ.), *Μουσική Παιδαγωγική στον 21ο αι. προκλήσεις, προβλήματα, προοπτικές* (τομ. Α, σσ. 76-84). ΕΕΜΑΠΕ.
- Kos, R. P., Jr., & Goodrich, A. (2012). Music teachers' professional growth: Experiences of graduates from an online graduate degree program. *Visions of Research in Music Education*, 22.
- Loeckx, J. (2015). Learning Music Online. In L. Steels (Ed.), *Music Learning with Massive Open Online Courses (MOOCs)* (pp. 21-40). IOS Press.
- Μαλέτσκος, Α., & Μαστρογιάννης, Α. (2013). Η επιμόρφωση ως μέσο εξέλιξης και επαγγελματικής αναβάθμισης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Αντιλήψεις, απόψεις και προτιμήσεις τους. *Εκπ@ιδευτικός κύκλος*, 1 (2), 111-121.
- Mayer, R. E. (2002). Multimedia learning. In *Psychology of learning and motivation* (vol. 41, pp. 85-139). Academic Press.
- Μυγδάνης, Γ., & Κοκκίδου, Μ (2017). MOOCs και μουσική εκπαίδευση: μια πρώτη μελέτη περίπτωσης και προβληματισμοί. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 15, 86-104.
- Sherbon, J. W., & Kish, D. L. (2005). Distance learning and the music teacher. *Music Educators Journal*, 92, 36-41.
- Walls, K. C. (2008). Distance learning in graduate music teacher education promoting professional development and satisfaction of music teachers. *Journal of Music Teacher Education*, 18, 55-66.
- Χρυσοστόμου, Σ. (2019). Η μουσική διδασκαλία και μάθηση στην εποχή της ψηφιακής τεχνολογίας. Στο Λ. Στάμου (Επιμ.), *Διαλεκτική και Πρωτοπορία στη Μουσική Παιδαγωγική* (σσ. 199-216). Ε.Ε.Μ.Ε.